INDEX LECTIONUM

IN

LITERARUM UNIVERSITATE TURICENSI

INDE

A DIE XV. MENSIS APRILIS

USQUE

AD DIEM XV. MENSIS AUGUSTI MDCCCLVII

HABENDARUM.

INEST

DE ILIADIS CARMINIBUS

DISSERTATIO III.

H. Koechly

TURICI,

EX OFFICINA ZÜRCHERI ET FURRERI

1857.

Hoc libello et qui eum proxime secuturi sunt animus est opus non tam inchoatum absolvere quam domi jam dudum absolutum publico judicio proponere. Quaestionem dico de carminibus, ex quibus Ilias composita est, Lachmanno duce instituendam, cujus quaestionis cum priores tantum duas particulas, alteram de Iliadis *B* 1–483 alteram de genuina catalogi Homerici forma agentem, jam a. 1850 et a. 1853 evulgaverim, ut nunc hanc ipsam, qua viam diu saepiusque calcatam palam ingredior, dissertationem non primam sed tertiam appellare meo jure mihi liceat, totam rem inde ab illo tempore repetitis studiis ita pertractavi, ut, quicquid proprio Marte ego quidem praestare possim, jam vere praestitisse mihi videar. Quid quod vel in Odyssea «discerpenda» operam haud infructuosam, ut spero, me collocasse confiteor haud deterritus Gorgoneo Schoemanni edicto, quo ille insipientis esse pronuntiavit Odysseam e complurium poëtarum carminibus compositam putare, cum sciam ὠμογέροντα strenuissimum calidius interdum imperiosiusque judicia sua proferre. Sed, «sicut meus est mos» — multum quidem ille abhorrens ab ea hujus saeculi consuetudine, qua viri docti opificum Italorum instar quasi in publico laborare solent, ut, simulatque aut emendatio aut interpretatio loci undecunque petiti successerit, eam annalibus vel diurnis literariis inserere properent —, posteaquam rem meum ad lubitum meumque in usum absolvisse mihi videbar, abjeci eam ad alia negotia transgressurus, nec per hos annos adhuc impetrare a me potui, ut taedio singula elaborandi atque perpoliendi victo publici juris facerem lucubrationes non minore labore quam amore diu multumque tractatas. Et eas diutius etiam fortasse in nonum usque annum vel adeo supra eum plutei mei arculis pressissem, nisi, ut tandem aliquando huic sive «sepultae inertiae» sive «celatae» temeritati — quam ne felicem quidem mihi pro virtute inesse et clamitaverunt multi et clamitabunt — finem imponerem, jam et ipsa tempora et meae rationes admonuissent.

Nam, ut ab illis incipiam, vigent vel maxime hac aetate studia Homerica atque felicissime augescunt, sive interpretationem spectas doctam accuratam aptam, in quo genere Doederlinum Naegelsbachium Faesium Ameisium nomi-

nasse sufficit, sive obrutorum Alexandrinae scientiae thesaurorum investigationem atque restaurationem, cui provinciae Geologorum fere muneri comparandae post Lehrsium signiferum Friedlaenderus Duentzerus Ribbeckius Nauckius Osannus Schmidtius indefessum laborem dedicaverunt, sive externam, quae dicitur, poësis Homericae historiam, quae nuperrime acutissimis eruditissimisque Maximiliani Sengebuschii disputationibus egregie promota est. Quod vero ipsam horum studiorum quasi arcem attinet, quae quaestionem continet de poëtica aut universae Iliadis atque Odysseae aut singulorum utriusque carminum unitate atque virtute, eam arcem ut jam parato animo adgredi felicique successu expugnare liceat, factum est insigni viri ingeniosissimi facinore, qui haud scio an post Lachmannum unus optime vulgatam de invicta illa statione superstitionem spernere docilia certe ingenia docuerit. Quis est, quaeris, quis tandem est, qui summi magistri, cujus ut Hermanni Manibus hodie a nasutulis quibusdam quamquam haud indoctis hominibus petulantissime insultari videmus, arma non solum sustinere humeris ausus sit, sed etiam per obstrepentes magis quam «obstantes catervas» victor explicare potuerit? Num quis nostrum, qui ad signiferi exemplar singula quaedam «carmina venamur», arduum illum in montem enisus praedam cepit molestissimo labore dignissimam? Nemo, mihi crede, nemo nostrum tantam sibi vana arrogantia vindicat gloriam! An est Augustus Jacobus vir sani judicii, qui vel elegantioribus hominibus, qui delectandi gratia Homericas epopoeias legunt, quam multa in iis perfectae unius artificii imagini adversentur, scite perspicueque demonstravit? Non contemnendus Jacobus, praesertim cum plenissima Homericae unitatis fide instructus eam tamen in lectitandis carminibus veritatis vim expertus sit, ut fortasse plura etiam, quam opus erat, in iis reprehenderit. Sed vel hic vereor ut unitariorum uni persuaserit aut carmina integra aut carminum fragmina esse, quae illis varia quidem sed idonea miri corporis membra videntur. Quis igitur est? Quin nomina tandem virum Lachmanni aemulum! Attende igitur: nemo is alius est, nisi Gregorius Nitzschius, senex vere venerabilis, unitariorum dux atque princeps, qui cum ceteris libris libellisque de historia atque poësi Homeri olim conscriptis tum inprimis edito nuper eo libro, cui hunc titulum fecit «*die Sagenpoesie der Griechen*», sanctam illam unitatem tam accurate enucleare, tam subtiliter probare, tam blande commendare, tam pie praedicare studuit, ut, quaecunque ab aliis ante eum ut a Langio Vetterleinio Arndtio Baeumleinio in eandem sententiam scripta sunt, ea ille unus omnia comprehendisse atque consummasse videatur. Verum enim

vero hic quidem ὁ ἰασόμενος ἔτρωσεν! Quod non pro ludibrio et joco objectum, sed serio et vero dictum puta. Etenim in rebus humanis omnibus, quas contrariis et tradita conservandi et nova inferendi studiis in vicem agitari constat, perpetua haec atque constans regnare lex solet, ut nova conversio vere victrix evadere possit non prius, quam antiqua conditio quasi omnibus viribus denuo collectis ad pristini vigoris splendorisque speciem postremum surrexerit, ut et occidentem solem ardentissimis radiis fere rubere videmus et in moribundo corpore vis vitalis haud raro in summum naturae fastigium effervescere dicitur. Hinc, cum primi surgentis aetatis praecones illacrimabiles plerumque atque conviciis obruti intereunt, existere tum solent viri ingenio magni animo egregii, qui pro vergente saeculo aliquantisper strenue feliciterque propugnent, sed sua postremo ruina omnia secum trahant atque praecipitent. Ita Demostheni Graecae libertatis Catoni Romanae reipublicae vindici causam suam non solum ipsorum vita viribusque aliquamdiu victricem sed victam etiam ad mortem usque placuisse scimus, omninoque latissime patet illa «ultimi Mohicanorum» tragoedia ne ab incruentis quidem scientiae literarumque certaminibus conversionibusque aliena. Id ipsum etiam in Nitzschio accidit poëticae epopoeiarum Homericarum unitatis defensore tam forti atque religioso, ut vere hoc dici possit nec post Homerum Iliadem nec post Nitzschium Iliadis ut simplicis carminis enarrationem scribi posse.

Jam vero haec ipsa enarratio commodissimum est et efficacissimum instrumentum, quo qui recte utatur sua ipse mentis acie clarissime perspicere poterit unitatem illam non in Homero poëta aut inesse aut subesse sed tantum in Nitzschio interprete adesse. Quod ne temere dixisse videar, jam libri Nitzschiani recte utendi praecepta accipe.

Sententia Nitzschii de Iliade haec est: exhiberi illa Achillis imaginem, qui contumelia affectus jure suo iram concipiat primum quidem Graecis fatalem, mox vero, cum in jure suo exercendo modum egressus nec adversarii satisfactioni atque amicorum precibus cesserit et desperatis Graecorum rebus non ipse succurrerit sed amicum tantum anguste circumscriptum auxilio miserit, in ipsum Achillem vergente, qui jam duplicis quam admiserit culpae gravissimas poenas luat eodem illo amico infestissimi hostis manu interfecto, qua clade ad modestiam repressus tandem popularibus reconcilietur simul vindictae ob amici mortem sumendae gratia, quam tamen vindictam denuo supra modum exigat occisi hostis corpore male tractando, donec Dis

ipsis intercedentibus Priami maxime admonitione in temperantiam humanaeque sortis conscientiam vocetur. Poëticam hanc esse vereque tragicam propositionem atque potuisse ad eam propositionem rerum Iliade enarratarum seriem in carmen «simplex et unum» componi quis est qui neget? Sed re vera hanc, quam habemus, Iliadem ab uno poëta illo consilio conceptam atque elaboratam esse dum Nitzschius demonstrare studet, accidit idem ei, quod et olim Goethio in vindicanda contra Wielandium Euripidis Alcestide et nuper Welckero in resuscitandis cyclicis poëtis, ut «quomodo ipse illud argumentum tractaturus fuerit, non qua ratione antiquo carmine tractatum sit», demonstraverit. Jam enim cape mihi Nitzschii librum eaque ejus capita, quibus de Iliade speciatim agitur, XXXII–LIII accuratissime pertracta ita, ut cuivis sententiae cuivis orationis membro ipsum Homerum adhibeas inprimisque, quoscunque laudavit sed non adscripsit Nitzschius locos, eos evolvas atque perscruteris omnes interpreti «nullum unum verbum credens» sed poëtam ubique ipsum consulens: — et mox videbis, quibuscunque rebus sententiarumque acuminibus maxime insistat Nitzschius, eas fere aut sola ejus et meditatione fingi et eloquentia depingi aut perraro obiterque commemorari vel uno interdum eoque obscuro verbo indicari, saepe etiam versibus aliunde compilatis miserrimisque centonibus contineri; cum contra, quae res apud Homerum et accuratissime exponuntur et splendidissime exornantur, aut nihil aut parum faciant ad illam Nitzschii unitatem condendam, quam theologicam sive christianam appellare licet, quoniam fere in Achille posita est suorum delictorum atque divinarum castigationum vicissitudinibus ad seram poenitentiam bonamque frugem redacto! Unam inprimis attendere juvat viri optimi nescio utrum piam fraudem dicam an insciam imaginationem, qua ille, quo rarius obscuriusque principalis ipsius sententia apud Homerum deprehenditur, quo violentius difficiliusque singulis locis aut extorquetur aut infertur, eo prolixius eam enarrare, eo saepius eam repetere atque repetendo magis magisque exornare solet hand immemor, opinor, dicti illius, quod Groebelius olim noster discipulis suis inculcare solebat, repetitionem esse matrem studiorum! Gravissima quaedam id genus Schoemannus notavit in dissertatione illa acuti subtilisque judicii plenissima, quam de reticentia Homeri scriptam scholarum universitatis Gryphiswaldensis indici mense Octobri a. MDCCCLIII praemisit. Nos quidem duobus exemplis defungi satis habemus.

Statim ab initio capite XXXII et XXXIII multis verbis ea sententia ex-

ornatur, quam Thucydides pro suo instituto I, 11 breviter proposuit, post primam pugnam cum appellentibus Graecis commissam Trojanos Achillis terrore correptos intra muros sese tenuisse, obsidionem, non oppugnationem fuisse; sed, simulatque iratus Achilles a cetero exercitu se separaverit, tum vero illos denuo urbe excedere ausos esse, ut hinc demum plenum sive plenum et proximum (p. 211) sive — ut alibi exaggerando dicit p. 196 — omnium primum bellum exortum sit. Artificium non latet: excusanda est teichoscopiae importunitas, qua Priamus introducitur decimo belli anno primos quosque hostium duces ignorans! Locos cumulavit Nitzschius, quibus illam rerum conditionem aut innui aut diserte indicari affirmat: *N* 101 sqq. quem tamen locum ipse a diasceuasta compositum putavit, *I* 352 sqq., *O* 721 sqq., *Δ* 512 sq., *B* 792–794, *Σ* 287, ibid. 257 sq., *B* 239–242, ibid. 375–380, *Z* 98–101, *H* 113 sq., ibid. 226–230. Evolvas, quaeso, hos locos et putabis in numeris erratum esse: tam nihil faciunt ad eam, quam Nitzschius iis stabilire studuit, probandam sententiam, ut ei adeo nonnulli adversentur! Unicus est in tota Iliade locus, quo ea sententia diserte exponitur, *E* 787–791, ubi Juno dicit:

αἰδώς, Ἀργεῖοι, κάκ' ἐλεγχέα, εἶδος ἀγητοί·
ὄφρα μὲν ἐς πόλεμον πωλέσκετο δῖος Ἀχιλλεύς,
οὐδέ ποτε Τρῶες πρὸ πυλάων Δαρδανιάων
οἴχνεσκον· κείνου γὰρ ἐδείδισαν ὄβριμον ἔγχος·
νῦν δὲ ἑκὰς πόλιος κοίλῃς ἐπὶ νηυσὶ μάχονται.

Quae sententia si vere subesset Iliadi, non uno alterove loco, sed innumeris locis debebat repeti; debebat diverso modo jactari in principum altercatione, debebat in Thetidis cum Jove colloquio, debebat in Somni ad dormientem Agamemnonem oratione, debebat in Thersitae convicio, quod nunc miserrime evanescit in *B* 239–242 aliunde fere desumptos (240 = *A* 356. 507. 242 = *A* 232), debebat ante omnia in Iridis admonitione 796 sqq., quae toto coelo a Nitzschiano proposito distat, debebat denique et quavis pagina repeti et statim prooemio indicari, quod quomodocunque dijudices ab illa sententia prorsus abhorret. Quanto sapientior Quintus, qui Paralipomenon initio septemdecim versibus exornavit quod duobus indicavisse satis fuisset:

δὴ τότε Τρῶες ἔμιμνον ἀνὰ Πριάμοιο πολῆμοιο
δειδιότες μένος ἠὺ θρασύφρονος Αἰακίδαο!

Alterum hoc est. Secundum Nitzschii sententiam eo maxime Achilles modum excedit, quod legatos precibus donis pollicitationibus supplices su-

perbe rejicit; patet igitur omnem culpae illius cardinem in hac ipsa repulsa verti. Et sane nona illa rhapsodia tanta arte curaque elaborata est, ut, si unus poëta totam Iliadem composuit, profecto, quam gravis ea pars sit, in ea scribenda sensisse videatur. Nonne igitur jam exspectandum est in altera Iliadis parte, ubicunque occasio data fuerit — datur autem saepissime —, eam Achillis pertinaciam memorari atque notari? Quid vero? Quasi humida spongia in iis, quae sequuntur, omnis legationis memoria diluta videtur, si unum exceperis locum *T* 140 sq.

δῶρα δ' ἐγὼν ὅδε πάντα παρασχεῖν, ὅσσα τοι ἐλθὼν
χθιζὸς ἐνὶ κλισίῃσιν ὑπέσχετο δῖος Ὀδυσσεύς,

qui locus utrum initio ibi scriptus an serius additus sit parum refert, cum non solum jejuna solius Ulixis mentione sed etiam temporis discrepantia nihil commune habeat cum illa, cujus memoriam per novem libros desideravimus, legatione. Eo autem loco, quo vel maxime inexorabilis Achillis animus castigandus erat a Patroclo *Π* 20 sqq., de aliis omnibus rebus multa de hoc superbiae cumulo ne γρῦ quidem audimus; Achilles vero ad ea respondens si v. 72 sq. εἴ μοι κρείων Ἀγαμέμνων ἤπια εἰδείη dixit, profecto, quasi medicatum Lethes poculum hausisset, prorsus oblitus est non solum mitem sed supplicem se praebuisse Agamemnonem! Operae pretium est videre, quam misere se torqueat bonus Nitzschius p. 181 sq., ut vel contra sociorum unum Naegelsbachium hanc apertissimam repugnantiam dissolvat, ut adeo aut ad simplicem conjecturam (ἄρτια vel ἄρθμια pro ἤπια v. 73) confugiat, aut ad conjecturam cum athetesi conjunctam, ut deletis v. 69–79 tum v. 80 ἀλλ' ἄγε δή scribatur pro ἀλλὰ καὶ ὧς. Impugnavit haec suo jure Schoemannus l. c. p. 13–15, et in fine verissime addit: «Nam quod objiciat fortasse aliquis, in verbis his quae sunt v. 61, ἤτοι ἔφην γε οὐ πρὶν μηνιθμὸν καταπαυσέμεν, ἀλλ' ὁπότ' ἂν δὴ νῆας ἐμὰς ἀφίκηται ἀυτή τε πτόλεμός τε, respici tamen manifesto ad IX, 646, ubi simile quid Achilles profitetur; hoc facile redargui potest notissima observatione, quod φάναι saepenumero etiam de tacita cogitatione dici constat.» Ita ille: quid vero Nitzschius? Postquam p. 181 monuit illo ἤτοι ἔφην γε «satis diserte» (*ausdrücklich genug*) respici ad «ultimum illud verbum» *I* 650–653, repetiit hoc simpliciter p. 252 et 261, cum emphasi p. 239 (‚*wenn nicht — das tragische Wort wäre*'), p. 273 (‚*das vermessene Wort*') et 460 (‚*als er seinen Patroklus wegen jenes Worts, das er in Vermessenheit gesprochen, allein zur Hülfe sendet*'), postquam p. 222 legationem, de qua altum est silentium apud Homerum, de suo addidit:

,*wenn er nur zur Gesandtschaft nicht das Wort gesprochen hätte!*' Jam libri Nitzschiani tibi finge lectorem, qui Homerica ubique comparare negligit, quantam ille uno isto verbulo excitari tragoediam persuaderi sibi a callidissimo defensore patiatur, quem profecto mireris Lachmanno objecisse causidicalem orationem (,*advocatische Rede*' p. 229), cum tota ipsius disputandi ratio causidicorum technas strophasque sapere videatur.

Ne iniquius judicasse arguar de viro praestantissimo, duo insuper addere placet similis interpretationis exempla, a quibus piam fraudem abesse aegre tibi persuadeas. *Λ* 609 sq. Achilles Graecorum cladem ex navis puppi prospiciens ad Patroclum dicit:

νῦν ὀίω περὶ γούνατ' ἐμὰ στήσεσθαι Ἀχαιοὺς
λισσομένους· χρειὼ γὰρ ἱκάνεται οὐκέτ' ἀνεκτός,

quae loquentem qui fecit Achillem, profecto legationem hesterno die repudiatam ignoravit. Quid vero Nitzschius? Iterum verbuli emphasis opportune succurrit. Sed audi ipsum p. 238 sq. disserentem: «*Was Achill dabei empfand und meinte, sagt er uns in den Worten: «Jetzt (erst recht), meine ich, werden die Achäer flehentlich bittend mich angehen; denn ganz unerträglicher Nothstand trifft sie jetzt.» — Nicht, als hätten sie ihn gar noch nicht angegangen, spricht er das, sondern mit scharfer Betonung des νῦν, jetzt recht, wie man durch ein so betontes Jetzt im Sinne eine Vergleichung des Vorliegenden mit einem frühern vollzieht.*» Et cfr. p. 246: «*Als Achill durch das, was er von Getümmel und Bewegung des Kampfes sah, zu dem betonten Jetzt bewogen wurde —.*» Injuriam facias viro doctissimo, talia si refutes.

Sed magis etiam suspiciosum alterum. Quis nescit, *Α* 221 sq. quae de Minerva narrantur — — — ἣ δ' Οὔλυμπόνδε βεβήκει
δώματ' ἐς Αἰγιόχοιο Διὸς μετὰ δαίμονας ἄλλους,
quantum negotii facessiverint et antiquis lyticis et hodiernis unitariis, quippe adverso fronte pugnantia cum iis, quae infra 423 sqq. 493 sqq. de cunctorum Deorum apud Aethiopes secessu exponuntur? De his audi Nitzschium § 107 suo more disputantem non sine nationalis illius theoriae ope, quae, ubicunque rationes ab eo adlatae habent cur clariorem lucem reformident, benigni numinis instar nebulam tutricem iis superfundere solet. Sed hoc nolo exagitare. Quid vero est quod Nitzschius non solum bis ex illo loco tantum μετὰ δαίμονας ἄλλους ivisse Minervam refert, sed etiam ita de ea re disserit, quasi nec Οὔλυμπόνδε nec δώματ' ἐς Αἰγιόχοιο Διός praecessisset? Calumniari me putas? En ipsissima ejus accipe verba: «*Wer nun bei dem Wort von der*

Rückkehr der Athene, sie sei gegangen μετὰ δαίμονας ἄλλους (222), *genauer ausdenkt, wohin das gewesen, der kann entweder vermuthen, die Griechischen Hörer, welche alt- und vollgläubiger an das Walten der Schutzgötter waren als die deutenden Grammatiker, sie mögen wohl sich vorgestellt haben, Here und Athene seien noch eine Zeitlang in der Nähe ihrer Schützlinge geblieben, oder sie haben auch bei den Aethiopen den Streit derselben gehört, oder endlich auch — was sie späterhin bei vielen Stellen denken mussten — der Dichter hat hier das, was nur Ein- und Fernwirkung war, als leibhaftige Handlung ausgeprägt.»* Vides nullam trium, quae proponuntur, solutionum cum Olympi atque Jovis palatii mentione concordare.

Sed haec satis sunto, quamquam fortasse pluribus ostendere debebam, quam mire Nitzschius secum ipse pugnet, qui, cum Homerum suum antiquiora carmina non habuisse tantum atque materiae inde petendae gratia tractasse sed etiam plus minusve immutata retinuisse atque suis inseruisse saepius pronuntiet (vid. p. 75. 87. 109. 123. 126. 128. 220. 225. 254. 255. 257. 273.), tamen et haec ipsa antiquiora carmina inquirendi atque enucleandi studium ut historiae atque nationali theoriae repugnans acerrimo convicio (ut p. IV. 177. 185. 186. 250. 267.) damnet, nec intelligat non ingeniosi poëtae unitariam sed sollertis redactoris — licet uti verbis barbaris — concinnatoriam artem hac ratione Homero suo vindicari. Quam redactionis continuitatem tantum abest ut in hodierna Iliadis atque Odysseae compage desideremus, ut libenter concedamus componendi ex hisce carminibus duo corpora negotium nec olim potuisse nec nunc posse melius confici, quam a Pisistrateis Homeridarum atque rhapsodorum vestigia secutis consummatum est. Poëseos vero unitatem inesse non posse in his quantumvis artificiosissime compositis corporibus, sed tantum in integris, quae illis corporibus inserta sunt, carminibus id quomodo negare possit, qui de illis carminibus tantum quantum Nitzschius concessit, me non intelligere fateor. Sed nolo haec longius persequi, cum omnino non disputationem viri egregii singulatim refutare mihi proposuerim sed tantum exemplis quibusdam demonstrare, qua via procedendum sit, si quis ea duce uti velit ad omnem illam de Iliadis unitate doctrinam convellendam.

Quodsi tamen ea, quam descripsi, Nitzschiani libelli pertractatio conjuncta quidem cum perpetua accurataque Homeri lectione nondum suffecerit ad traditam illam fidem deponendam,*) tum vero posito libello ipsam

---

*) »*Es handelt sich aber darum, ob die Menschheit einen Homer gehabt habe oder nicht. Ehe man diese überlieferte Thatsache sich nehmen lässt, diesen Glauben sich*

Iliadem uno tenore saepius perlegas ita, ut semper et ubique, quam Nitzschius fundamentalem posuit carminis sententiam, memoria teneas et acri judicio quasi normam ad illud admoveas: jam videbis, si quis poëta re vera ad illam regulam opus composuisset, eum profecto muneri suo functum esse pessime, cum et per longissimas carminis partes res enarrentur nihil ad summam illam conferentes, et quae necessario ejus illustrandae gratia adlata vellemus prorsus omittantur, et quaecunque uno loco conduntur personarum rerumque rationes sequentibus statim aut ignorentur aut evertantur, et omnino non uni capiti «membra undique conlata» adglutinentur, ut vere dici possit Homerum Nitzschiana quidem trutina pensitatum non «nihil», sed potius nihil non «inepte molitum» esse. Quin, si quis poëta Nitzschii praecepta secutus novum carmen proponere adgrederetur, is haud dubito quin non tam Iliadem post Homerum, quam Achilleidem praeter Homerum scripturus esset, cum tantum non omnia aliter ei instituenda et fingenda forent.

Itaque assentientes me habiturum spero omnes Nitzschii beneficio factum esse, ut tandem aliquando illam de poëtica Iliadis unitate superstitionem tamquam victam spernere possimus, cum jam eo duce quivis indefessi laboris atque incorrupti judicii lector — sive Graecum Homerum legat sive vernaculum — proprio Marte et indagare et demonstrare possit, quam nec insit nec subsit Nitzschianum illud commentum in carminibus Homericis. Hinc etiam supervacaneum adhuc putavi libello peculiari ad illam Nitzschiani libri partem ita respondere, ut singulis ejus paginis pertractatis quantum Nitzschii illa theoria distet ab Homericorum carminum indole singulatim demonstrarem, quamquam facere id potuissem statim post librum Nitzschii editum, quem ea

---

bewogen finden soll aufzugeben, da verlangt man zuerst eine ganz andere Untersuchungsmethode, ganz andere Grundsätze derselben und denen entsprechendes Verfahren.» **NITZSCH. p. 294. Audire tibi videris unum ex hisce nostratibus theologum purissima fide sanctissimaque pietate ferocientem! Et ne agitur quidem de Homero in universum, sed tantum de Homero Nitzschiano, quam in sententiam adscribere placet sobrium Sengebuschii judicium in dissertat. Homer. post. p. 89 his verbis conceptum: «Ex iis quidem, quae adhuc a me in medium prolata sunt, hoc minime consequitur, Homerum ipsum, si in partes Wolfianas discedas, e medio esse tollendum. Nam ut multi fuerint Iliadis atque Odysseae poëtae, quid impedit, quominus uni inter eos Homeri nomen fuisse credamus, a quo, quum in hoc poëseos genere toto princeps haberetur, totum genus Homerici traheret nomen?» Equidem quamquam «carminum venator» non solum nomen, sed etiam personam Homeri retineo, qui quomodo insigni ingenii artisque exemplo novus epicae poëseos conditor atque signifer exstiterit, accurate perspicueque in prima illa literariae Graecorum historiae parte explanare studebo.**

quam commendavi ratione plus semel percensui singulis quibusque locis suas adnotans refutationes. Sed — verum fateri licet — ei mori, quo quidam, quoscunque libros aut perlustraverint aut inspexerint, de iis « sententiam suam propalam dicere » pruriunt, ut addictus sim tantum abest ut per longam annorum seriem ne unum quidem vel ex libris accuratissime lectitatis recensere sustinuerim. Quam sive modestiam sive inertiam in Nitzschio potissimum refutando deserere eo minus animus erat, quo plura in praestantissimo libro — si quidem πρῶτον ψεῦδος illud removeas — acute ingeniose vere disputata sunt, quae mihi quoque ut aliis egregie profuisse, ut gratiam habeam viro acutissimo et plenissimam et sincerissimam, hac ipsa data occasione libentissime profiteor. Sed ei gratiae haud optime consuluissem ejusmodi scribenda recensione, qua fieri facile potuit ut iniquius de toto opere statuisse viderer, si ipso refutandi fervore abreptus, ut fere accidit — αὐτὸς γὰρ ἐφέλκεται ἄνδρα σίδηρος —, spissas phantasmatum atque sophismatum nebulas quavis fere partis illius pagina obvias paullo acrius disjicere gestivissem. Et nunc quoque sententiam meam de insigni Nitzschii facinore aperte pronuntiare supersedissem, nisi in ipso disputationis de singulis Iliadis carminibus initio ultimum unitariorum principis conatum silentio praeterire nefas putassem. In iis vero, quae jam scripturus sum, nisi ubi prorsus necessarium fuerit, ab omni aut Nitzschii aut ceterorum ejusdem sectae commemoratione abstinebo, cum plane alia sit harum dissertationum ratio, de qua jam accipe.

Etenim, ut jam ad meas accedam rationes, quod in altera illa de catalogo Homerico dissertatione p. 4 sq. olim promisi me vernaculo sermone singulorum carminum peculiarem indolem singularemque artem explicaturum esse, id jam facere hoc ipso tempore adgressus sum. Constitui autem omnem literarum apud Graecos historiam usque ad belli Peloponnesiaci finem accurate perspicueque enarrare non solum eruditorum virorum in usum, quorum rationibus, alios ut taceam, unus optime satisfecit Bernhardyus γαιήοχος nuper ab Ameisio meo aptissime dictus, sed ita etiam, ut simul cultioris elegantiorisque ingenii hominibus aeterna illa vereque divina perfectae humanitatis monumenta intelligenda atque admiranda proponantur. Ejus libri prima parte et antiquissima tempora et Homericam aetatem comprehendam ita, ut non solum, quae mea sit de his rebus obscurissimis maximeque dubiis sententia, simpliciter perpetua oratione exponam, sed etiam Homericorum carminum, qualia mihi quidem soluta Iliadis atque Odysseae compage restituenda

videntur, propriam naturam atque virtutem quam luculentissime potero explicem, solutus omni controversiarum atque disceptationum onere. Verum enim vero quoniam ea carminum restitutio verendum est ne nimis ex tripode edicta et quasi pro imperio pronuntiata videatur, in supplementum poëticae illius enarrationis his jam dissertationibus criticas breviter exponere placet rationes, quibus, ut carmina hoc quo feci modo disposuerim, adductus sum. In ea autem re versabor ita, ut ubique Lachmanni «considerationes», quas satis diu vulgo neglectas a. MDCCCXLV in conventu philologorum Darmstadiensi a me primum publicam in disceptationem vocatas esse hodieque gaudeo, pro fundamento disputationis meae habeam, et quaecunque principis critici acumine jam ad finem perducta sunt, ea simpliciter repetita adsumam, ubi vero a viri summi auctoritate dissentiendum mihi videtur, ibi meas rationes fusius explicem, ab impugnando autem ipso Lachmanno non minus quam ab adferendis aliorum refutandisque, quae mihi non probantur, sententiis, si quidem ullo id modo evitari poterit, fere abstineam. Res etenim in ejuscemodi quaestionibus haec est, ut et veritas, ubi semel inventa fuerit, sua ipsius vi errorem vel inveteratissimum evertat, et commissus aut repetitus error facilius detegatur commodiusque discutiatur, si missis aliorum opinionibus, quae a me proposita fuerint, per se sola Homericae lectionis trutina examinentur.

His, quae necessario praemittenda videbantur, absolutis jam ad rem ipsam accedo statim a prima rhapsodia initium facturus. In ea Lachmannum constat p. 4–7 post primum carmen 1–347 duas secrevisse «continuationes», priorem 430–492 posteriorem 348–429. 493–611, quarum illa copulatis versibus 348 et 430

ἡ δ' ἀκέουσ' ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν· αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς

aut et ipsa primi carminis pars initio fuerit aut ei carmini aptissime habitaque indolis ejus ratione adnexa sit, cum haec et a primo carmine et a priore continuatione propter temporis atque loci apertas discrepantias separanda sit. Et hoc quidem judicium non opus est pluribus fulciatur contra longissimas vanissimasque quorumdam argutationes, praesertim cum eodem tempore Naekius vir sagacissimus iisdem fere usus rationibus eandem proposuerit sententiam in dissertatione scholis aestivis a. 1838 praemissa, quae nunc in opusculorum vol. I, p. 263–271 legitur. Quamquam etiam alia afferri poterunt, ut Junonis persona multum illa in utroque carmine diversa. De priore vero

continuatione paullo aequius sensisse videtur Lachmannus, quamquam et ipse propter utriusque simile initium 348 *αὐτὰρ Ἀχιλλεύς* et 430 *αὐτὰρ Ὀδυσσεύς* ei se conjecturae favere p. 7 dicit, qua et illa a carminis primi auctore abjudicetur.

Verissimam esse hanc conjecturam pluribus jam Hauptius demonstravit in additamentis p. 98 sq., qui et verissime monuit Apollinis expiationem, in qua omnis rei cardo versetur, uno verbo *τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων* 457 repetito illo ex 43 jejunissime absolvi, cum sacra atque epulae satis prolixe enarrentur, et paene dimidiam horum versuum partem aliis ex locis desumptam indicavit: 432 = *π* 324. — 435–437 = ο 497–499 (437 etiam in hymn. Apoll. Pyth. 327 legitur.). — 453–455 = *Π* 236–238. — 458–461 = *Β* 421–424. — 461–465 = *γ* 458–462. — 464–469 = *Β* 427–432. — 470 sq. = *Ι* 175 sq. (*γ* 339 sq. *φ* 271 sq.). — 475–477 = *ι* 558–560 (*κ* 185–187). — Verum ne ceteri quidem versus melioris sunt farinae, ut haec optime demonstrabit tabella.

431. Cfr. supra 99 sq. *ἄγειν θ' ἱερὴν ἑκατόμβην ἐς Χρύσην.* Hic quidem inepte dicitur *ἐς Χρύσην ἵκανεν*, cum 432 sqq. centonibus aliunde depromptis eos ad litus demum appulisse narretur.

433. Cfr. *γ* 11 *ἱστία — στεῖλαν*, *π* 353 *λιμένος πολυβενθέος ἐντός, ἱστία τε στεῖλαν.* Clausula ut alibi saepissime, ita etiam supra 300. 329 legitur.

434 = hymn. Apoll. Pyth. 326.

438 sq. Cfr. supra 142 sq. *ἐς δ' ἑκατόμβην θείομεν, ἂν δ' αὐτὴν Χρυσηίδα βήσομεν*, 14 *ἑκηβόλου Ἀπόλλωνος* et *Ψ* 872 sq. *ἑκηβόλῳ Ἀπόλλωνι — ῥέξειν ἱερὴν ἑκατόμβην*, ο 284 *ἂν δὲ καὶ αὐτὸς νηὸς ἐβήσετο ποντοπόροιο.* Sed imperitiam concinnatoris prodit cum totius versus elumbis modulatio — qua fortasse Chryseidis molestam e navi escensionem depingi quis putaverit! —, tum *βῆ* in thesi positum, quod uno praeterea loco, qui et ipse suspectus est, *Π* 702 factum observavi.

440. Cfr. supra, ut de aliis locis taceam, 311 sq. *Χρυσηίδα — εἷσεν ἄγων· ἐν δ' ἀρχὸς ἔβη πολύμητις Ὀδυσσεύς. οἱ μὲν ἔπειτ' ἀναβάντες.*

441 = *πατρὶ φίλῳ* 98 + 585 *μητρὶ φίλῃ ἐν χερσὶ* (sic olim legebatur pro *χειρί*) *τίθει, καί μιν προσέειπεν*, ubi ut *Ω* 101 eadem phrasis recte de poculo dicitur, quam inepte plagiarius ad virginem transtulit!

442. Cfr. 280 *πρὸ δὲ μ' ἧκε* et jam 172 *ἄναξ ἀνδρῶν Ἀγαμέμνων*, quod tam saepe recurrit.

443 sq. Cfr. 20 *παῖδα δ' ἐμοὶ λῦσαι* et 99 *ἄγειν θ' ἱερὴν ἑκατόμ-*

βην; tum γ 144 ῥέξαι θ' ἱερὰς ἑκατόμβας, supra 100 μιν ἱλασσάμενοι et 147 ἱλάσσεαι ἱερὰ ῥέξας. Aristarcho tamen posterior versus spurius visus: ὅτι τὸ ἀγέμεν κοινόν, ὥστε γίνεσθαι τὸν ἑξῆς περισσόν· διὸ καὶ ἀθετεῖται. Cfr. Lehrs. stud. Ar. Hom. p. 359.

445. Cfr. O 451 πολύστονος ἔμπεσεν ἰός, B 15 (69) Τρώεσσι δὲ κήδε' ἐφῆπται, Φ 524 πολλοῖσι δὲ κήδε' ἐφῆκεν.

446 = Ψ 624. 797, ubi phrasis jam supra notata ad 441 itidem ut et Ψ 565 de rebus inanimatis ponitur. Sensit, opinor, versificatoris ineptias, quasi Chryseis puellula fuisset manibus sustinenda, Zenodotus, qui συντετμημένως scripsit: ὣς εἶπεν (sic recte Duentzerus de Zen. stud. Hom. p. 152 pro vulgato εἰπών)· τοὶ δ' ὦκα θεῷ ἱερὴν ἑκατόμβην —, quamquam suo jure respondit Aristarchus: τὴν δὲ ἀναγκαιοτάτην Χρυσηίδα περιεῖλεν.

447. Cfr. 20 παῖδα — φίλην et κλειτὴν ἑκατόμβην Δ 102. 120. Ψ 864. 873.

448. Hic satis infeliciter suum ἑξείης ἔστησαν ex ejusmodi locis deprompsit, ut Ψ 839. α 145. β 341 sq. τ 574. ω 385. 411, oblitus tamen res, quae ordine dispositae dicuntur, per pluralem semper efferri, non collectivo singulari includi, quale h. l. est ἑκατόμβη. Sed quid hoc ad nostrum hominem, qui habebat quem locum suo more in compendium redigeret λ 132–134 = ψ 279–281: ἔρδειν θ' ἱερὰς ἑκατόμβας ἀθανάτοισι θεοῖσι, τοὶ οὐρανὸν εὐρὺν ἔχουσιν, πᾶσι μάλ' ἑξείης! — Tum ἐύδμητον περὶ βωμόν iterum ex hymno Apoll. Pyth. 93 desumpsit.

449. χερνίψαντο apud Homerum est ἅπαξ λεγόμενον, sed unde profecerit, non obscurum. Vide modo Ω 303 sqq. — ἡ δὲ παρέστη χέρνιβον ἀμφίπολος πρόχοόν θ' ἅμα χερσὶν ἔχουσα. νιψάμενος δὲ κύπελλον ἐδέξατο ἧς ἀλόχοιο. Tum καὶ οὐλοχύτας ἀνέλοντο recurrit B 410.

450 = Γ 275 τοῖσιν δ' Ἀτρείδης μεγάλ' εὔχετο, χεῖρας ἀνασχών.

451 sq. = 37 sq. Quamquam hic quidem, dummodo cetera bene haberent, repetitionem non vituperarem!

456. Cfr. supra 67. 97. 341. 398.

457 = 43, de qua angustissima expiati Apollinis mentione egregie jam admonuit Haupt. p. 98.

472. Cfr. γ 486. ο 384 οἱ δὲ πανημέριοι, de quo jam antiquos dubitavisse et quaesivisse constat, tum Σ 572. φ 430 μολπῇ, postremo Z 380. 385 θεὸν ἱλάσκονται. Praeterea etiam seriem rerum altero carmine infra 601 sqq. enarratarum, ubi itidem Dii epulati atque Musarum cantu delectati cubitum eunt, suo more ante oculos habuisse centonarium patet.

473 = *X* 391, nisi quod καλόν de suo addit. Rem hausit ex hymno Apoll. Pyth. 339.

474. μέλποντες iterum est apud Homerum ἅπαξ λεγόμενον, et quod activum et quod significationem adtinet: cfr. Friedlaend. Ariston. p. 53. Quare Aristarchus obelo notavit: ὅτι νομίσας τις τὸν Ἀπόλλωνα Παιήονα εἰρῆσθαι προσέθηκεν. Sed rem contraxit ex ϑ 367 sq. ταῦτ' ἄρ' ἀοιδὸς ἄειδε — αὐτὰρ Ὀδυσσεὺς τέρπετ' ἐνὶ φρεσὶν ᾗσιν ἀκούων, nomen ἑκάεργον ex 147 retinuit.

478. Cfr. supra 426 καὶ τότ' ἔπειτα, τ 202 ἀνάγοντο, quod memor versuum 229. 384. 423 male conjunxit cum consueta formula μετὰ στρατὸν εὐρὺν Ἀχαιῶν abusus ut aliis locis ita *E* 589 μετὰ δὲ στρατὸν ἤλασ' Ἀχαιῶν.

479 = β 420. ο 292, nisi quod alia clausula γλαυκῶπις Ἀθήνη. Cfr. ε 268. λ 7.

480 = κ 506 ἱστὸν δὲ στήσας ἀνά ϑ' ἱστία λευκὰ πετάσσας. Cfr. β 424 sq. (ο 289 sq.). Medium στήσαντ' hic ut supra 433 στείλαντο metri gratia praetulit.

481–483 = β 427–429, nisi quod hic primo versu vulgo ἔπρησεν δ' ἄνεμος legitur.

484 = ϱ 85 (178 et alibi) + *A* 229. 384 (alibi), ubi iterum in Graecorum exercitum male navibus pervenire dicuntur Ulixis socii.

485 = π 325.

486 = hymn. Apoll. Pyth. 329, nisi quod ibi vulgo παρὰ δ' ἕρματα legitur, quo nostrum ὑπό melius est firmatum *B* 154 ὑπὸ δ' ᾕρεον ἕρματα νηῶν.

487. Cfr. *T* 277 (*Ψ* 3. β 258.) οἱ μὲν ἄρ' ἐσκίδναντο, supra 306 et 328 ἐπὶ κλισίας καὶ νῆας et *Ξ* 392 ποτὶ κλισίας τε νέας τε.

Consulto quam accuratissime haec pertractavi. Jam enim cuique apparebit nos hic nec carmen nec carminis fragmentum nec omnino aliquid poëseos simile sed merum habere consarcinatoris foetum factum eo consilio, ut primum cum secundo carmine connecteretur, ne Ulixis iter in illo 308–311 Agamemnonis jussu susceptum reditu careret. Operae pretium est observare, quam studiose concinnator praeter locos aliunde collatos etiam iis usus sit, quae et ex priore carmine et ex Apollineo hymno in suam rem convertere potuit. Agnoscimus omnino eam tessellarii opificii artem, quam et in βουλῇ γερόντων inesse primae dissertationis p. 7–10 et in Trojanorum catalogo alterius dissertationis p. 26–33 demonstravi; saepiusque alia centonarii hujus generis exempla in ceteris Iliadis libris ostendemus, quae omnia non solum hoc commune habent, quod data opera solis ex Homericis versibus ver-

suumque fragminibus conglutinata, sed etiam, quod aperte eum in finem facta et intrusa sunt, ut rerum lacunae narrationisque intervalla certe aliquo modo quasi ponticulo ad temporis necessitatem e vilissima materia constructo velentur potius quam obtegantur. Hinc fatali quadam sorte accidit, ut unitatis pastoribus hae potissimum sarturae miserrime consutae maximo studio defendendae et calidius fere fovendae sint, quam ingenii vere poëtici praestantissima atque divina opera. Hic tamen ex unitariis unus, qui proximum facile a Nitzschio locum tenet, Baeumleinius incorruptum ea opinione judicium prodidit, cum in Lachmanniarum considerationum recensione inserta annalibus Cassellanis a. 1848. p. 325 sq. totam hanc continuationem Hauptio duce damnare ausus est. Nec tamen Naegelsbachii pietati persuasit, qui in adnotationum ad Iliadis I–III editione altera, postquam p. 106–108 contra utrumque egregie argutatus est, postremo hanc adjecit praedicationem: «*Nur (der Verfasser des ersten Liedes) war fähig, den Bericht in der bescheidenen Mässigung zu halten, welche Bäumlein mager nennt!*» Suo acumine fruatur, nam «de gustibus non est disputandum!» Et poteram jam misellum relinquere centonem, nisi haud abs re videretur unum insuper notavisse argumentum, quo «ex uno disce omnia!» Unitariorum nescio quis alicubi monuit propterea ampliorem sacrificii hic v. 458 sqq. exhiberi descriptionem, quoniam primus sit in Iliade locus, quo de re divina facienda agatur. Speciosum praetextum credulus arripuit et repetiit Naegelsbachius p. 106. Itane vero? Sed quid tandem fecerunt, jam antequam Ulixes ad Chrysen pervenisset, Graeci v. 315–317? *ἔρδον δ' Ἀπόλλωνι τεληέσσας ἑκατόμβας*

ταύρων ἠδ' αἰγῶν παρὰ θῖν' ἁλὸς ἀτρυγέτοιο·

κνίση δ' οὐρανὸν ἷκεν ἑλισσομένη περὶ καπνῷ.

Ad primum carmen redeo ejusque prooemium, de quo nuper in Muetzellii annalibus accurate egit Duentzerus, ut et scite contra Grotefendium atque Jacobum disputaverit et recte versus 4 et 5 jam Zenodoto suspectos ejecerit. Sed ea in re viro doctissimo adsentiri non possum, quod hoc prooemio praeludi putavit longiori carmini, quo non solum ira Achillis contra Agamemnonem concepta ejusque origo tractata sit, sed etiam funestissima mala inde oriunda enarrata fuerint. Egregie jam huic opinioni occurrit Naekius p. 268: «Illud non perspicio, quo jure omnes hoc dicere poetam credant, se tractaturum esse ista, quae versibus 2. 3. 4. 5. indicantur, omnia. *Μῆνιν* pollicetur: quod argumentum quam grave sit, aptissime monstrat ex effectu: *οὐλομένην, ἣ μυρί'* et quae seq. Tum versu 6. pergit ad suum sibi proprium argumentum se conversurus: *ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα* etc.»

Etiam versus 489–492, qui alioquin male nos habeant, «egregie ad conclusionem carminis factos esse» idem pulcre perspexit p. 267; nisi quod remotis centonibus 430–487 arctius etiam ea conclusio cum 348 jungenda est hoc modo:

348 ἡ δ᾽ ἀκέουσ᾽ ἅμα τοῖσι γυνὴ κίεν. αὐτὰρ Ἀχιλλεὺς
488 ἐκ τοῦ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν·
490 οὔτε ποτ᾽ εἰς ἀγορὴν πωλέσκετο κυδιάνειραν,
οὔτε ποτ᾽ ἐς πόλεμον, ἀλλὰ φθινύθεσκε φίλον κῆρ
αὖθι μένων, ποθέεσκε δ᾽ ἀϋτήν τε πτόλεμόν τε.

Illud ἐκ τοῦ v. 488 olim positum fuisse paene spoponderim: ut omnino tota conclusio ad prooemium respicit, ita haec ipsa verba speciatim ad v. 6 ἐξ οὗ δὴ τὰ πρῶτα etc. revocant; videtur hinc secundi carminis auctor suum ἀλλ᾽ ὅτε δή ῥ᾽ ἐκ τοῖο v. 493 sumpsisse, quod et antiquis et hodiernis unitariis tantam dubitandi materiam praebuisse constat.

Antequam jam ad ipsum hoc carmen transgredior, aliam Naekii observationem et repetere et accuratius definire placet. Etenim ille «habemus» inquit p. 267 «veram *Μῆνιν*, quo nomine olim hoc sic conceptum carmen appellatum a rhapsodis auditoribusque, quin immo a poeta ipso fuisse credibile est: nam poetis quoque ad designanda carmina sua appellationibus quibusdam, iisque, ut nos credere par est, quam brevissimis opus erat. Dicam etiam germanice: *das lied vom zorn.* Scilicet de ira primum concepta, ejusque caussis.» Diserte Aelianus V. H. XIII, 14, quem locum quamquam notissimum adscribere juvat: ὅτι τὰ Ὁμήρου ἔπη πρόπαλαι διῃρημένα ᾖδον οἱ παλαιοί· οἷον ἔλεγον τὴν ἐπὶ ναυσὶ μάχην καὶ Δολώνειάν τινα καὶ ἀριστείαν Ἀγαμέμνονος καὶ νεῶν κατάλογον καί που Πατρόκλειαν καὶ λύτρα καὶ ἐπὶ Πατρόκλῳ ἆθλα καὶ ὁρκίων ἀφάνισιν· ταῦτα ὑπὲρ τῆς Ἰλιάδος· ὑπὲρ δὲ τῆς ἑτέρας τὰ ἐν Πύλῳ καὶ τὰ ἐν Λακεδαίμονι καὶ Καλυψοῦς ἄντρον καὶ τὰ περὶ τὴν σχεδιάν, Ἀλκίνου ἀπόλογον (vulgo ἀπόλογοι), Κυκλώπειαν καὶ νέκυιαν καὶ τὰ τῆς Κίρκης, νίπτρα, μνηστήρων φόνον (vulgo φόνοι), τὰ ἐν ἀγρῷ, τὰ ἐν Λαέρτου. Adscripsi haec, quo intelligatur, quam bonum verumque instrumentum sit ad singula carmina eruenda haec antiquitus traditorum nominum memoria, dummodo teneas ea potius ad recitationum quam ad carminum ambitum inventa esse non tam poëtarum quam rhapsodorum respectu habito, ita ut quotcunque versus narrationem quandam per se absolutam continentes ab uno rhapsodo sine intermissione declamarentur, ii certo ex re ipsa desumpto nomine designarentur. Hae sunt rhapsodiae, quae plerumque eundem habent cum ipsis carminibus ambitum — et haec quidem

carmina sine dubio pro antiquioribus sunt habenda —, interdum vero, ubi longiora sunt carmina, singulas tantum eorundem partes continent. Ad posterius carminum genus, quae paullo recentiora videntur, et in Iliade pertinet Achilleis illa per quinque libros Σ–Χ latissime extensa, quam verissime jam Lachmannus pronuntiavit p. 80 unius coloris atque ab uno poëta profectam esse, et Odysseae prius dimidium, quod dubitari non potest quin praeter minora quaedam carmina, ut *ἆθλα* sive *σύστασιν* ϑ 96–265. 370–416, *μοιχείαν* 266–369, totam Necyiam, ex duobus longioribus compositum sit, quorum unum, quod *νόστον Ὀδυσσέως* appellare licet, praeter initium libri α libros ε–κ atque μ partim integros partim plus minusve interpolatos continet, alterum — *Τηλεμάχου ἀποδημία* — e majore parte libri α totis fere libris β γ δ et particulis quibusdam libri ο constat, utrumque plures complectitur rhapsodias nominibus suis distinctas.

Jam, quod nomen alteri Iliadis carmini Α 349–429. 493–611 indamus, quaeritur. Et Naekius quidem p. 268 *Τιμήν* sive *Τίμησιν* ex v. 505. 508. 559 id dici voluit. Mihi, cum non tam de honore Achilli habito quam precibus Thetidis promisso agatur, aptior videtur appellatio *Λιταί*, quam inutiliter tamquam alterum nomen *Πρεσβεία* habet. Carmen ipsum tam clarum est atque absolutum, ut de eo per se spectato vix opus esset quidquam addi, nisi ex re videretur quaedam de eo speciatim monere, quae postea etiam aliis adplicari poterunt. Ac primum quidem leve est, quod ab initio unus alterve versus in concinnanda compage resectus est, quem haud scio an dimidiatum habeamus adhuc in 489

διογενὴς Πηλέος υἱός, πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,

quem cumulata Achillis mentione oneratum — nec alibi ille *διογενής* audit, quod ex 337 concinnator sumpsisse videtur, et displicet *Πηλῆος υἱός*, quamquam etiam Π 21. π 478 locis et ipsis suspectis *Πηλῆος υἱέ* legitur — meo jure supra sustuli. Fac enim, quod collatis 488 et 429 satis probabile videtur, ante 349 *δακρύσας* etc. positum fuisse hujuscemodi versum:

Αὐτὰρ ὁ χωόμενος κούρης πόδας ὠκὺς Ἀχιλλεύς,

nec quidquam ad exordii integritatem desiderabis. Neque enim Naekio adsentior p. 268 sq. conjicienti ex ipsa *Μήνιδος* conclusione carminis initium captum esse hoc modo:

Αὐτὰρ ὁ μήνιε νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν,
διογένης Πηλέος υἱός, πόδας ὠκύς Ἀχιλλεύς.
δακρύσας δ' ἑτάρων ἄφαρ ἕζετο νόσφι λιασθείς.

Nam nec primo versui, quo navibus adsidere dicitur Achilles, satis concinne

statim adjiciuntur sequentia de solitaria sessione ad maris litus capta, et videtur secundi carminis auctor consulto memorem Achillis iram, cujus descriptione 488. 490–492 primum carmen concluditur, tamquam matris demum ipsius imperio sancitam introduxisse 421 sq.

ἀλλὰ σὺ μὲν νῦν νηυσὶ παρήμενος ὠκυπόροισιν
μήνι' Ἀχαιοῖσιν, πολέμου δ' ἀποπαύεο πάμπαν.

Hujus imperii mentione viam nobis munivimus ad aliam observationem, quam non sine fructu persequi nobis videmur. Omnino enim Litarum poëta totum suum carmen ita instituit et composuit, ut quasi congruens imago Menidi responderet, sive rerum statum atque rationes sive personarum animum moresque respicis, quem in finem haud raro adeo ipsa archetypi sui verba aut integra aut paullulum variata retinuit. Ita statim initio Achilles mari adsidens precesque ad matrem fundens simillimam nobis in mentem revocat Chrysae conditionem: cfr. 349 ἑτάρων — νόσφι λιασθείς cum 35 ἀπάνευθε κιών, 350 θῖν' ἔφ' ἁλὸς πολιῆς cum 34 παρὰ θῖνα πολυφλοίσβοιο θαλάσσης, 351 πολλὰ δὲ μητρὶ φίλῃ ἠρήσατο cum 35 sq. πολλὰ — ἠρᾶθ' ὁ γεραιὸς Ἀπόλλωνι ἄνακτι. Tum quod 353 sq. honorem certe a Jove sibi deberi urget, non solum refertur ad 171 et 244, quibus eum ab Agamemnone sibi negari queritur, sed adludit etiam ad 175, quo Agamemnon ab ipso Jove se honorari gloriatus est. Porro vide 357 ὣς φάτο δακρυχέων, τοῦ δ' ἔκλυε πότνια μήτηρ = 43 ὣς ἔφατ' εὐχόμενος, τοῦ δ' ἔκλυε Φοῖβος Ἀπόλλων. Deinde ut Apollo Olympo descendit νυκτὶ ἐοικώς 47, ita Thetis ex mari emergit 359 ἠύτ' ὀμίχλη, quae, ut πάροιθ' αὐτοῖο καθέζετο δακρυχέοντος, χειρί τέ μιν κατέρεξεν 360 sq., apprime opposita est Minervae, de qua 197 legimus: στῆ δ' ὄπιθεν, ξανθῆς δὲ κόμης ἕλε Πηλείωνα. Etiam Achillis ad matrem preces similes sunt Chrysae ad Apollinem precibus: cfr. 394 εἴ ποτε δή τι cum 39 sq. εἴ ποτέ τοι etc., et Jupiter ἄτερ ἥμενος ἄλλων 498 Apollinis memoriam revocat qui ἕζετ' ἔπειτ' ἀπάνευθε νεῶν 48. Tum quod Thetis Jovem rogat, ut filio honorem ab Agamemnone negatum ipse praebeat 505–508, non solum accurate primi carminis Agamemnoni Jovis honorifico favore (175) ferocienti congruit, sed etiam eandem habet Dei atque viri compositionem, quam Agamemnon 182 sqq. sese inter atque Apollinem instituit. Postremo rixa illa, qua Jupiter a Junone lacessitus in vehementissas minas erumpit, festivissima est altercationis, qua Agamemnon atque Achilles dissident, parodia: sed quae res quamquam et sapientissima Dea et gravissimo sene intercedentibus innumerorum malorum origo est δειλοῖσι βροτοῖσιν, eadem μακάρεσσι θεοῖσι Volcani claudicantis facili adhortatione joco-

soque ministerio sua sponte abit in *ἄσβεστον γέλωτα*! Brevissime indicavi, quam accuratius in historia literaria explicui, peculiarem hujus carminis praestantiam, quae locorum ex primo carmine aut depromptorum aut imitatorum multitudine tantum abest ut obscuretur ut suum inde proprium colorem splendoremque trahat. Etenim dum poëta consulto singulis etiam verbis phrasibusque ad antecessorem haud raro se adcommodat, ut exempli causa etiam 398 *ἀεικέα λοιγὸν ἀμῦναι* ad 67. 97. 341, 512. 565. 569 *ἀκέων* et *ἀκέουσα* ad 34, 545 *πάντας — ἐπιέλπεο μύθους εἰδήσειν* ad 288 *πάντων μὲν κρατέειν* etc. et 294 *πᾶν ἔργον ὑπείξομαι*, 562 *ἀπὸ θυμοῦ — ἔσεαι* ad 176 *ἔχθιστος δέ μοί ἐσσι*, 563 *τὸ δέ τοι καὶ ῥίγιον ἔσται* ad 325, 566 *μή νύ τοι οὐ χραίσμωσιν* ad 28, ut 588 sq. *οὔ τι δυνήσομαι ἀχνύμενός περ χραισμεῖν* ad 242, 568 *ὣς ἔφατ' ἔδδεισεν δὲ* ad 33, 573 *ἦ δὴ λοίγια ἔργα* ad 254 *ὢ πόποι ἦ μέγα πένθος* — tam libere tamen egregieque suo ingenio argumentum et excogitavit et exornavit, ut illas repetitiones atque imitationes divitis naturae felicisque artis lusus, non, ut in illis consarcinatorum centonibus, paupertatis testimonia esse cognoscas intelligasque hic quoque valere illud: duo si faciant idem, non esse idem!

Jam his positis fundamentis judicare licet de illa, quam Aristarchus rejecit, *ἀνακεφαλαιώσει* 366–392, cujus bona pars sane, per se si spectetur, primo adspectu a centonario opere proxime abesse videatur: 371–375 = 12–15. 376–379 = 22–25. 383 cfr. 53. 388 *τετελεσμένος ἐστί* = 212. Verum totum locum si consideraverimus, etiam in his poëtam nostrum agnoscemus, qui consulto quidem ex illo carmine, cui suum adplicare volebat, ea integra atque immutata deprompsit, quae nec brevius nec aptius dici posse viderentur, sed his de suo alia haud pauca admiscuit, quibus Achillem esse, qui rem controversam sua ex persona matri sibi conciliandae exponat, audituri cognoscerent. Neque hoc Alexandrinos latuit artificium, ut adparet ex scholio ad 384: *ἄμμι δὲ μάντις· οὐ προσέθηκεν, ὡς αὐτὸς τὴν ἐκκλησίαν συνήγαγεν, οὐδὲ ὅλως ὕποπτον ἑαυτὸν καθίστησι τῇ μητέρι*, et ad 386: *πρῶτος ἐγώ· ὡς καὶ ἄλλων τοῦτον ἐχόντων τὸν σκοπόν.* Et notari poterant alia, quae in vernacula expositione tetigi. Sed ne candidissimum heroëm pro vafro habeas causidico, egregie cavit poëta prooemio

οἶσθα· τίη τοι ταῦτα ἰδυίῃ πάντ' ἀγορεύω;

quod ipsum Aristarcheae atheteseos causa fuisse dicitur: *ὅτι παλιλλογεῖν παρῄτηται. ἀλλότριοι ἄρα οἱ ἐπιφερόμενοι στίχοι εἴκοσι ἑπτά.* Cui perbene alius respondit: *ἄκρως ἐνέφηνε τὸ βαρύθυμον διὰ τοῦ προοιμίου· καὶ πρὸς εἰδότας δὲ ἔθος λέγειν ἐπικουφίζοντας τὴν ὀδύνην.* Quocum conferas Lachmanni verba

p. 7 : «(*die Anakephalaeosis*) *ist sehr schön in einem andern liede*, *in einer fortsetzung*, *die so an einen andern beliebten gesang anmutig zurück erinnert.*»

Est omnino duo atheteseon Aristarchearum genus — nam a Zenodoteis omnino minus imminet periculi —, quae ne imponant nobis cavere debemus; primum earum, quae ad tollendas carminum discrepantias instituuntur creditae unitatis gratia, alterum earum, quae διὰ τὸ ἀπρεπές commendantur. In illis ut criticorum princeps eadem ut unitarii nostri opinione transversus actus est, ita in his magis etiam quam nostrates lapsus esse videtur interdum non tam ad temporum heroicorum nativam simplicitatem quam ad aulicae vitae delicias aequaliumque acutas nares honesti atque decori rationes revocans. Huc cum supra athetesis *A* 29–31 pertinet, cui jam recte contradixerunt antiqui, tum, ut luculentissimum ponam exemplum, ζ 244 sq. et 275–288, qua suavissima ingenuae virginis confessione aegre caremus, cum de η 310–316 magis dubitari possit. Nec ceteras, quas in *A* fecit Aristarchus, atheteses aut aliis probari video aut ipse probare possum: 96. 110. 133 sq. 139. 192, quibus omnibus tolli, quae retinere velis, facile demonstrari potest. Contra de 177 recte monuerat hic et *E* 891: ἐνταῦθα οὐκ ὀρθῶς κεῖται. Et Minervae missio si semel tantum memorabatur, melius certe 208 sq. εἰς προτροπὴν τοῦ Ἀχιλλέως quam 195 sq. ἐκ τοῦ ποιητικοῦ προσώπου memorabatur.

De secundo libro paucissima tantum addenda videntur ad ea, quae duabus prioribus dissertationibus de ejus carminibus exposui. Illius de priore libri parte *B* 1–483 disputationis summa haec fuit, esse eam partem e duobus carminibus primitus diversis sed partim similibus indeque mutuo interpolatis a Pisistrateis contaminatam, qui hunc ipsum in finem βουλὴν γερόντων 53–86 consueto more e centonibus consutam intruserint. Et haec sententia Bernhardyi novissime adsensu in altera Graecarum literarum historiae editione vol. II p. 130 sq. fere comprobata quin vera sit, ne nunc quidem dubito, quamquam Duentzerus «carminum venator» et ipse nuper in Jahni annall. a. 1851. vol. LXIV, p. 3–14 novum periculum fecit unius inde, sed quod cum *A* nihil commune habuerit, carminis exsecandi multis magnisque athetesibus factis. Tollit enim hos versus: 1–47. 53–86. 124. 130–133. 143–146. 160–162. 164. 185–187. 193–197. 203–205. 239–242. 254–256. 286–288. 299–330. 360–368. 375–380. Et his omissionibus cum quaedam sane difficultates removeantur, ut inprimis ineptissima illa πεῖρα, cujus in mysteriis revelandis tam strenue certaverunt

antiquiores et recentiores lytici, remanent tamen plures eaeque non minus graves, de quibus in prima illa dissertatione satis superque dictum, ut Agamemnonis oratio serio reditum jubens et fugae tamen ignominiam aegerrime ferens, Thersites ejusdem rei auctor et tamen non Ulixi sed Agamemnoni infestus, Ulixes atque Nestor non tamquam Agamemnonis sententiam sed ut ceterorum Graecorum ignaviam abeundi consilium castigantes, Agamemnon denique ipse gravissimis verbis adeoque minis pugnam denuntians de mutata ipsius sententia ne levissima quidem significatione admonens. Vides parum tantum istius carminis unitatem his Duentzeri obelismis adjuvari. Et accedit aliud momentum. Ea si fuit carminis primitus compositio satis jam secum ipsa pugnans, profecto minus etiam intelligitur, qui fieri potuerit, ut hoc carmen ejusmodi potissimum interpolationibus augeretur, quibus ea compositio magis etiam perturbaretur, ut ipso illo somnio a Jove Agamemnoni immisso *B* 1–47, quod somnium et levissime tantum v. 3 sq. cum altero primi libri carmine cohaeret et orationis Agamemnoniae pugnam non fugam spirantis causam continet. Haec omnia — et possem alia addere bene multa — clamare videntur *μόνον οὐχὶ φωνὴν ἀφιέντα* conglutinata esse duo primitus diversa carmina, quorum prius — tertium — a splendidissimo initio *Ὄνειρον*, posterius — quartum — duplici contione instructum *Ἀγοράν* appellare licet nominibus antiquitus traditis.

Restat, ut breviter de utriusque carminis conclusione admoneam, quod in illa dissertatione p. 23 sq. facere supersedi. In somnio igitur jam non dubito quin post 452 additae fuerint non minus quinque parabolae, quarum tres copiarum ingredientium splendorem (455–458), strepitum (459–466), multitudinem (469–473), duae duces imperitantes (474–477) atque in iis conspicuum Agamemnonem (477–483) illustrant; post eas tum sequebantur 786–815, qui versus et rerum alioquin ignotarum copia et sermonis verborumque proprietate prorsus abhorrent a solita centonariorum jejunitate. Itaque nec Aristarcho adsentior, qui 791–795 obelo notavit; vid. schol. ad 791: «*ἀπὸ τούτου ἕως τοῦ τῷ μιν ἐεισαμένη ἀθετοῦνται στίχοι πέντε. εἰ γὰρ ἕνεκα τοῦ προαπαγγεῖλαι, ὅτι παραγίνονται οἱ Ἕλληνες, ἤρκει ὁ Πολίτης, εἴπερ ὅλως ἐπετήρει· εἰ δὲ ἕνεκα τοῦ προτρέψασθαι μὴ τολμῶντας προελθεῖν, ἔδει αὐτοπρόσωπον παρεῖναι· ἔθος τέ ἐστι τοῖς μεταμορφουμένοις θεοῖς κατὰ τὴν ἄφοδον ἀπολιπεῖν τεκμήριον εἰς ἐπίγνωσιν· οἵ τε λόγοι οὐχ οὕτως εἰσὶν ἐσχηματισμένοι ὡς τοῦ Πολίτου* (vulgo *τοῦ Πολίτου ὡς*) *πρὸς πατέρα, ἀλλ᾽ εἰσὶν ἐπιτεταμένοι καὶ ἐπιπληκτικοί· καὶ τὸ Ἕκτορ, σοὶ δὲ μάλιστ᾽ ἐπιτέλλομαι Πολίτῃ ἀνοίκειον· μᾶλλον δὲ Ἴριδι ἁρμόζει ἐπιτάσσειν.*» Haec sagaciter et spe-

ciose excogitata esse quis neget? Sed vim tantum habent ad ejiciendos versus ei, qui singulas Iliadis partes quam maxime sibi congruentes reddere athetesibus faciendis studuerit. Nos quidem in iis ipsis, quae Aristarchus aliorum maxime locorum habita ratione vituperavit, nostri carminis auctorem agnoscimus, qui similiter initio somnum Nestoris personam indutum nuntiantem induxit divinas res atque Jovis imperium. Et si abfuissent olim quinque isti versus, unde tandem diasceuasta singularia haec de Polita speculandi gratia in Aesyetae tumulo sedente adsumpturus fuisset? Vereor enim, ne subtilior quam verior sit Aristarchi suspicio ad 807 servata: ἠγνοίησεν· ἡ διπλῆ, ὅτι τοῦτό ἐστι τὸ πλανῆσαν τὸν τὰ ἑάνω διασκευάσαντα. — Postremo sequebantur Γ 1–14, quae duo similia hujus carminis colorem ferre quivis videt.

In Contione, quod carmen omnino ad Somnii imitationem factum esse jam olim monui, post 454 sequebantur tantum duo similia, unum ab igne petitum 780–785 cognatum illud cum 455–458, alterum a foliis 467 sq. sumptum illud ex 800 sq,

Breviori etiam esse licet licet de quinto carmine sive Boeotia. Eam ex Boeoticae scholae consuetudine primitus quinorum versuum strophis compositam fuisse criticis fere omnibus persuasisse videor, ex quibus auctoritatis gratia Boeckhium atque Bernhardyum nominasse sufficit. Nec contradixit, qui de altera dissertatione judicium tulit in Jahni annall. 1856. p. 415–421, Duentzerus, imo hic quidem me adeo audacior plures etiam versus ejecit: 489–493. 518. 522 sq. 525 sq. 539. 541–544. 562. 564–567 (scripto 568 τῷ δ' ἄρ' ἅμ' pro τοῖσι δ' ἅμ'). 594–600. 604 (sed servato 607, quem ego rejeceram); tum totum locum de Aetolis, Cretensibus, Rhodiis, Symaeis ceterisque insulanis 638–680; postremo 721–737 et 752. 756–759, ut tantum viginti octo (non septem!) strophae remaneant. In his alia et sagaciter et probabiliter disputata sunt, alia me hominem novandi cupidum servare quam delere malle gaudeo, de aliis dubitari potest. Sed ultimum de his judicium non aliter pronuntiari poterit nisi obscurissimis antiquissimae Geographiae nominibus rationibusque pertractatis, cui rei imparem me et nunc esse et semper fore sentio, qui satis habeam, si doctrina strophica communi doctorum persuasione comprobetur, de variis ejusdem adplicandae modis securus. Itaque ista quidem reconditioris eruditionis amantioribus atque paradoxographis relinquo. Neque enim omnes omnia possumus aut — volumus!

INDEX LECTIONUM
IN
LITERARUM UNIVERSITATE TURICENSI
INDE
A DIE XV. MENSIS APRILIS
USQUE
AD DIEM XV. MENSIS AUGUSTI MDCCCLVII
HABENDARUM.

Rector magnificus: ARMINIUS KÖCHLY, Dr.

I. Ordinis Theologorum.

Decanus: A. E. Biedermann, V. D. M.

1. Professorum ordinariorum.

F. HITZIG, Dr. Theol.

1) Introductionem in Vetus Testamentum quinis horis tradet.
2) V. T. librum qui Hiob inscribitur quaternis horis explanabit.
3) Exercitationes librorum sacrorum exegeticas bis p. h. moderabitur.
4) Linguae Arabicae rudimenta singulis horis docebit.

A. SCHWEIZER, Dr. Theol.

1) Ethicen christianam ternis horis docebit.
2) Regiminis ecclesiastici rationem binis horis tradet.
3) Exercitationes homileticas bis p. h. moderabitur.

O. F. FRITZSCHE, Dr. Theol.

1) Pauli epistolam ad Romanos scriptam quaternis horis interpretabitur.
2) Dogmatum inde a sacris emendatis receptorum historiam binis horis enarrabit.

C. SCHLOTTMANN, Licent. Theol.

1) Disciplinarum, quibus theologia continetur, orbem binis p. h. scholis describet.
2) Psalmos quinis horis, et
3) Evangelium Joannis totidem horis interpretabitur.

2. Professoris extraordinarii.

A. E. BIEDERMANN, V. D. M.

Theologiam Novi Testamenti sexies p. h. tradet.

3. Privatim docentium.

J. C. USTERI, Pastor Kilchberg.

1) Evangelium Matthaei binis horis illustrabit.
2) De hominis et de Christi natura doctrinam ex libris N. T. bis p. h. exponet.

G. VOLCKMAR, Dr. phil.

1) Historiae ecclesiasticae alteram partem quinis horis enarrabit et semel p. h. res tractatas cum commilitonibus repetet.
2) Epistolam ad Hebraeos scriptam binis horis interpretabitur.

C. EGLI, Dr. phil.

1) Psalmos quinquies p. h. exponet.
2) Exercitationes V. T. exegeticas bis p. h. moderabitur.

II. Ordinis Jureconsultorum.

Decanus: Ed. Osenbrüggen, Dr.

1. Professorum ordinariorum.

ED. OSENBRÜGGEN, Dr.

1) Jus poenale Germanicum senis horis tradet.
2) Practicum ad jus criminale pertinens bis p. h. moderabitur.
3) Juris poenalis Germanici historiam binis horis enarrabit.
4) Literarum ad juris prudentiam pertinentium historiam bis p. h. tradet.

JOD. TEMME, Dr.

1) Processum civilem Germanicum communem processus summarios et rationem in concursu creditorum ineundam complexurus quinis horis docebit.
2) Processum criminalem Germanicum communem processus, qualis hodie apud Germanos exercetur, rationem habiturus totidem horis tradet.
3) Practicum ad processum civilem pertinens bis p. h. moderabitur.

J. RÜTTIMANN, Dr.

Jus publicum Helvetiorum quinis horis docebit.

H. DERNBURG, Dr.

1) Juris Romani institutiones et historiam octonis horis tradet.
2) Jus publicum Romanorum ternis horis exponet.
3) Exercitationes pandectarum exegeticas bis p. h. moderabitur.

2. Professorum extraordinariorum.

H. ESCHER, Dr.

1) Oeconomiam publicam quaternis horis tradet.
2) Jus gentium bis p. h. docebit.
3) De jure negotiationis senis horis exponet.

J. HILLEBRAND, Dr.

1) Jus privatum Germanicum (una cum jure negotiationis ac feudorum) senis horis pertractabit.
2) Rerum publicarum jurisque Germanici historiam sexies p. h. enarrabit.
3) Proverbia Germanica ad jus spectantia binis horis explicabit.

H. FICK, Dr.

1) Jus negotiationis quater, et
2) Jus cambiale bis p. h. docebit.

3. *Privatim docentium.*

H. de Marschall.

Oeconomiam publicam maxime Helvetiorum negotiationis atque opificiorum rationem habiturus quaternis horis tractabit.

J. H. Hotz, accusator publicus.

1) Jus criminale quaternis h., et
2) Processum criminalem totidem horis tradet.

A. de Orelli, Dr.

1) Jus privatum Germanicum praeter jus negotiationis et feudorum quinquies p. h. docebit.
2) Processum civilem Turicensem rationem concursus creditorum complexurus quaternis scholis tradet.
3) Exercitationes practicas ad selecta juris privati Turicensis capita spectantes bis p. h. moderabitur.

E. Escher, Dr.

Processum civilem Francogallorum constitutionem et formam judiciorum Francogallicorum simul illustraturus ternis horis tractabit.

III. Ordinis Medicorum.

Decanus: H. Lebert, Dr.

1. *Professorum ordinariorum.*

H. Locher-Zwingli, Dr.

1) Chirurgiam quaternis horis docebit.
2) Clinicen chirurgico-ophthalmiatricam sexies p. h. moderabitur.
3) Cursum operationum chirurgicarum senis horis instituet.

H. Frey, Dr.

1) De anatomia animalium organa inter se comparante quaternis scholis exponet.
2) Quomodo homines et animalia nascantur et adolescant binis horis docebit.
3) De helminthibus et de helminthiasi semel p. h. disputabit.
4) Zoologiae alteram partem quaternis horis tradet.

H. Lebert, Dr.

1) Pathologiam et therapiam specialem senis horis docebit.
2) Clinicen medicam totidem horis moderabitur.

Jac. Moleschott, Dr.

1) Physiologiam denis horis tradet et experimentis illustrabit.
2) Exercitationes et perscrutationes physiologicas decies p. h. moderabitur.

H. Meyer, Dr.

1) Anatomiam pathologicam et generalem et specialem quinquies p. h. tradet.
2) Exercitationes corpora secandi quaternis horis moderabitur.

2. *Professorum extraordinariorum.*

J. Locher-Balber, Dr.

1) Therapiam generalem et pharmacologiae partem priorem senis horis tractabit.
2) Semioticen singulis horis publice docebit.

H. Gieskér, Dr.

1) Chirurgiam generalem binis horis, et
2) Artem oculis medendi quaternis horis docebit.
3) Policlinicen chirurgico-ophthalmiatricam quater p. h. moderabitur.

A. Fick, Dr.

1) Osteologiam et syndesmologiam ternis horis tradet.
2) Res anatomicas cum commilitonibus quater p. h. repetet.
3) Selectas physices physiologicae partes, ut opticen et electricitatem, tractabit et, qui earum usus sit in hominibus curandis, ostendet ternis horis.

3. *Privatim docentium.*

H. Spöndli, Dr.

1) Artis obstetriciae rationem quaternis horis tradet.
2) Clinicen obstetriciam ternis horis moderabitur.
3) Quo ambitu et qua ratione studia artis medicae tractanda sint, singulis horis exponet.

A. L. Cloëtta, Dr.

1) Pathologiam generalem ter, et
2) Chemiam medicam bis p. h. docebit.

F. Ernst, Dr.

Policlinicen medicam ternis horis moderabitur.

J. F. Horner, Dr.

Artem oculis medendi quaternis horis tradet.

IV. Ordinis Philosophorum.

Decanus: J. Frei, Dr.

1. *Professorum ordinariorum.*

A. Müller, Dr.

1) Trigonometriam planam ac sphaericam binis horis explicabit.
2) Geometriam rationes recentiorum in examen vocaturus ter p. h. explanabit.
3) Calculus differentialis et variationis qua ratione in geometricis et mechanicis recte adhibeatur, ternis horis docebit.
4) Undulationis rationem quater p. h. tradet.

J. J. Hottinger, Dr.

Recentissimam Helvetiorum historiam inde a conventu Vindobonae acto usque ad eam reipublicae formam, qua nunc quidem utuntur, receptam binis horis enarrabit.

H. A. Th. Köchly, Dr.

1) Gymnasii rite instituendi et regendi praecepta (seminarii philologico-paedagogici sociis gratis) tradet.
2) Euripidis Hippolytum Racinii fabulam, quae »Phaedra« inscribitur, comparaturus ternis horis interpretabitur.
3) Horatii ad Pisones epistolam Aristotelis et recentiorum de arte poëtica praeceptis in examen vocatis ternis horis illustrabit.
4) Seminario philologico-paedagogico praefectus et exercitationes latine scribendi loquendique binis horis et exercitationes exegeticas Ciceronis orationem de imperio Cn. Pompeji habitam interpretandam propositurus totidem horis moderabitur.

A. Schmidt, Dr.

1) Universam antiquitatis historiam quinis horis ita enarrabit, ut artium literarumque paulatim excultarum imprimis ratio habeatur.
2) De rerum novandarum studio per recens tempus, maxime per sec. XVIII. conspicuo bis p. h. disputabit.

O. Heer, Dr.

1) Botanicen specialem earum, quibus hominum vita sustentatur, plantarum praecipuam rationem habiturus senis horis docebit excursiones botanicas simul instituturus.
2) De botanice auditores examinabit et quo pacto plantae disquirantur ac dignoscantur singulis horis tradet.
3) De plantis officinalibus in ipsum conspectum datis semel p. h. disputabit.

Staedeler, Dr.

1) Chemiam organicam senis horis, et
2) Chemiam pharmaceuticam medicinae studiosorum in usum binis horis docebit.
3) Practicum ad chemiam pertinens quinquies p. h. moderabitur.

J. L. Raabe, Dr.

1) De integralibus definitis bis p. h. disputabit et singulis horis anditores exercebit.
2) De stellarum errantium motu progressivo et mutuis intercursibus binis horis exponet.
3) Exercitationes calculi differentialis et integralis subtiliores binis horis moderabitur.

C. Naegeli, Dr.

1) De cryptogamiis ter p. h. disputabit.
2) Res microscopicas binis horis demonstrabit.
3) Quomodo perscrutationes microscopicae rite instituantur, senis horis demonstrabit.

Fr. Vischer, Dr.

1) Aesthetices alteram partem, quae est de imaginatione et de arte, senis horis tractabit.
2) De Shakspearii fabulis quater p. h. disseret.

A. Mousson, Dr.

1) Physicorum experimentis illustratorum alteram partem, quae est de luce, de magnetismo, de electricitate et de galvanismo, senis horis tradet.
2) Easdem res cum auditoribus bis p. h. retractabit.

A. L. Kym, Dr.

1) Philosophiam antiquam ternis horis, et
2) Philosophiam religionum totidem horis docebit.
3) Exercitationes in Aristotele interpretando versantes bis p. h. moderari perget.

2. *Professorum extraordinariorum.*

H. Schweizer, Dr.

1) Disciplinarum philologicarum orbem ternis horis describet.
2) Elementa grammaticae Gothicae et Theodiscae cum antiquae tum mediae binis horis tradet.
3) Bhagavadgîtam bis p. h. interpretabitur.
4) Grammaticam linguae Sanscriticae binis horis publice docebit.

J. Frei, Dr.

1) Aeschyli Agamemnonem quaternis horis,
2) Thucydidis historiam ternis horis, et
3) Plauti Trinummum ter p. h. explicabit.

H. Behn-Eschenburg, Dr.

1) De fabularum Romanensium apud Anglos historia anglico sermone usurus binis horis disputabit.
2) Shakspearii fabulas »Romeo and Juliet« et »Much ado about nothing« inscriptas in vernaculum sermonem convertet et illustrabit, binis horis.
3) Exercitationes anglice et loquendi et scribendi bis p. h. instituet.

A. S. Vögelin, Dr.

1) Pindari carmina ternis horis, et
2) Sophoclis Oedipum Coloneum totidem horis explanabit.
3) Platonis aut Phaedonem aut Symposion bis, et
4) Taciti Annales a libro IV. initium facturus bis p. h. interpretabitur.

Ed. Schweizer, Dr.

1) Stoechiometriam binis horis docebit.
2) Introductionem in chemiam practicam binis horis tradet.
3) De alimentis corruptis et adulteratis singulas scholas habebit.

W. de Deschwanden, Direct. Polyt.

1) Doctrinam de umbris et perspectivam s. artem solida ita ut oculis conspiciuntur cum frontis et laterum abscedentium imagine delineandi ternis horis docere perget.
2) Lapidum sectionem structuris aptam quater p. h. tradere perget.

R. Wolf, Dr.

Rudimentorum astronomicorum alteram partem binis horis docebit, et idoneis horis vespertinis exercitationes in observatorio astronomico moderabitur.

L. Ettmüller, Dr.

1) Linguarum, quibus antiquae gentes septentrionales usae sunt, grammaticam ternis horis docebit et auditores legendo exercebit.
2) Linguae et antiquae Saxonicae et Anglosaxonicae grammaticam binis horis docebit et auditores legendo exercebit.
3) Waltheri poëtae v. d. Vogelweide dicti carmina bis p. h. gratis interpretabitur.

3. *Privatim docentium.*

C. H. Graeffe, Dr.

1) Qua ratione minima quadrata reperiantur binis horis exponet.
2) Rationales superiorum ordinum aequationes quomodo numeris definitis solvi queant, binis horis docebit.
3) Calculum differentialem et integralem quater p. h. tradere perget.

J. H. Vögeli, Dr.

De fontibus historiae rerum publicarum Europaearum sec. XVIII. inde a pace Ultrajecti facta usque ad res novas apud Francogallos exortas ternis horis disputabit.

Fr. Gidoni.

De rerum Europaearum post pacem Parisiis d. XXX. mensis Martii 1856 factam conditione et statu francogallico sermone usurus binis horis disputabit.

D. Fehr, Dr.

1) Artem logicam et quo ambitu disciplinae ad philosophiam pertinentes tractandae sint, quaternis horis tradet.
2) Philosophiam juris s. naturae jus ter, et
3) Psychologiam ter p. h. docebit.

G. de Wyss.

Helvetiorum historiam usque ad bella cum Burgundis gesta binis horis enarrabit.

J. C. Hug.

Calculum differentialem et integralem cum geometria coordinatarum quinis horis tradet.

O. H. Jaeger, Dr.

Psychologiam praemissa de quaestionibus philosophia naturali agitatis disputatione ternis horis tradet.

C. Kramer, Dr.

De algis et florideis plantas in conspectum daturus privatissime disseret.

A. Rochat, Dr.

1) Linguae antiquae Francogallicae grammaticam binis horis docebit exercitationesque carmina hoc sermone composita interpretandi instituet.
2) Sermonis anglosaxonici voces quomodo formentur flectanturque tradet et Beowulfum interpretabitur, binis horis.

Privatim docentes CHR. HEUSSER, Dr., et O. VOLGER, Dr. cum commeatu absunt.

Iis qui linguas recentiores, ut Francogallicam, Italicam, Anglicam, Hispanicam discere cupierint, haud deerunt praeceptores.

Artes docebunt: rudibus batuendi J. G. Ludwig, equitandi C. Schnabel, delineandi C. A. Müller. Musicas artes discendi ampla est opportunitas.

Publica docendi discendique subsidia.

Instituto medico-clinico praeest H. Lebert, chirurgico-clinico J. Locher-Zwingli, maiocomio hoc quidem tempore H. Spöndli, clinico-ambulatorio H. Giesker et F. Ernst, laboratorio chemico Städeler. Praesto est apparatus instrumentorum ad physica et mineralogiam pertinentium, et museum zoologicum, nec deest hortus botanicus.

Bibliotheca reipublicae Turicensis, bibliotheca civium Turicensium, bibliotheca naturae scrutatorum, bibliotheca societatis medicorum, bibliotheca societatis jureconsultorum publicis usibus ita patent, uti singularum leges atque instituta concedunt.

Praeterea hoc ipso semestri publica auctoritate *seminarium philologico-paedagogicum* aperietur, cui seminario adscribi poterit, quisquis nostrae universitatis civis et examen pro maturitate rite subierit, et per duos pluresve semestres cursus in aliqua literarum universitate scholis philologicis diligenter interfuerit.

Qui igitur admitti volent, libellos cum documentis ad V. Cl. Koechlyum Prof., h. t. seminarii directorem, intra d. VII. m. Aprilis mittant.

Tribus sociis, qui diutissime hoc in seminario versati fuerint, stipendia Fr. 200, — Fr. 150, — et Fr. 100 proposita sunt.

Hujus seminarii leges aut apud directorem aut apud cancellarium senatoris ejus, qui scholis regundis praeest, a petentibus accipi possunt.

Die XXIX. m. Aprilis, quo die literarum universitas Turicensis aperta est, h. XI. a. m. in aula academica publice et praemia quaestionum solutarum auctoribus decernentur et novae theses cum praemiis commilitonibus proponentur.